

Milan BOŠKOSKI*

ODNOSI KNEZA VLADIMIRA SA CAREM SAMUILOM, GAVRILOM RADOMIROM I JOVANOM VLADISLAVOM

Apstrakt: Rad obuhvata pitanje odnosa Kneževine Duklje i Makedonskog carstva ili Samuilove države za vreme vladavine cara Davida (969–986), cara Samuila (997–1014) i njihovih naslednika. U poslednjoj deceniji X veka, Samuilov vojni obruč oko Drača ugrozio je Kneževinu Duklju. U prvoj deceniji X veka, 992–993 godine, prema povelji Velike lavre Sv. Atanasija, u logor romejskog imperatora pristigli su dukljanski poslanici, koje je poslao knez Jovan Vladimir i zahtevali pomoć. Krajem X veka posle osvajanja Drača, Samuilo je, sa namerom da pronade saveznike na Zapadu, napao Duklju i Dalmaciju, vizantijske saveznike. Pohod je okončan zarobljavanjem kneza Vladimira i njegovim deportiranjem na Samuilov dvor u Prespi. Nakon povratka iz dukljansko-dalmatinskog pohoda, Samuilo je uspešnim diplomatskim pritiskom oženio Vladimira za svoju ćerku Kosaru. Saveznički odnosi između dveju zemalja nastavljeni su i posle smrti cara Samuila i dolaska na presto njegovog sina i naslednika cara Gavrila Radomira. Nepunu godinu nakon njegovog dolaska na presto, u toku lova njega je ubio njegov bratanac Jovan Vladislav, Aronov sin, koji je seo na presto (1015–1018). Odnosi između Dukljanske kneževine i Makedonskog carstva, pod pritiskom Vizantijske imperije, pogoršali su se. Sledeće 1016. godine, 22. maja, car Vladislav je ubio kneza Vladimira. Njegovim ubistvom, Makedonsko carstvo izgubilo je vernog saveznika. Dukljanski presto nasledio je Vladimirov stric Dragimir, a dukljansko-makedonski odnosi i dalje su ostali saveznički. Ali kad je februara 1018. godine kod Drača poginuo car Jovan Vladislav, knez Dragimir je odbacio makedonsku vrhovnu vlast i krenuo da povрати zemlju svojih predaka.

Gljučne riječi: *Kneževina Duklja, Duklja, dukljansko-makedonski odnosi, Makedonsko carstvo, knez Jovan Vladimir, Sv. Vladimir, Kosara, knez Dragimir, car David, car Samuilo, car Gavril Radomir, car Jovan Vladislav, Prespa, Ohrid, Oblik*

Pitanju odnosa Kneževine Duklje i Makedonskog carstva ili Samuilove države za vreme vladavine cara Davida (969–986), cara Samuila (997–1014) i njihovih naslednika, nije posvećeno dovoljno pažnje.¹ Stvaranjem makedonske

* Prof. dr Milan Boškosi, Institut za nacionalnu istoriju, Skoplje, Makedonija

¹ O Dukljansko-makedonskim odnosima u ranom srednjem veku pisali su: A. Атанасовски, Врските меѓу Македонија и Дукља во средниот век, *Гласник на ИНИ* год. 60/1,

srednjovekovne države 969. godine, posle ustanka protiv bugarske vlasti, David, kao najstariji sin komesa Nikole, seo je na vladajući presto. On je postigao značajne rezultate u afirmisanju države i „političke autonomije” u Makedoniji, te je stoga priznao vizantijski vrhovni suverenitet Jovana Cimiskija (969–976).² Posle njegove smrti, u prvim godinama vladavine Vasilija II (976–1025), Makedonci su pod vođstvom cara Davida odbacili vizantijsku vrhovnu vlast i koristeći zauzetost imperije građanskim ratom, nametnuli ofanzivnu politiku

Скопје 2016, 111–121 (cf.: Атанасовски, Врските меѓу Македонија и Дукља во средниот век); Ѓорѓе Borozan, *Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići*, Cetinje, 2015, 34–37 (cf.: Borozan, *Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići*). U 2011 godini u Institutu za nacionalnu historiju u Skoplju, Ana Mladenovska, profesor makedonskog jezika i literature, odbranila je magistarski rad pod naslovom *Врските и односите на Македонската држава и Зета (998–1018)*, 1–140; Љ. Басотова, Односот на цар Самоил кон соседите, *Балканославика*, 26–27, 1999–2000, Прилеп, 2000, 119–130 (cf.: Басотова, Односот на цар Самоил кон соседите); *Историја на Македонскиот народ, 1 (том први)*, редактор проф. др Бранко Панов, Институт за национална историја, Скопје, 2000, 367–368, 395–396 (cf.: *Историја на Македонскиот народ, 1*, 2000); М. Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век, кн. 1*, Скопје, 2007, 91–102, 145, 183–184 (cf.: Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век, кн. 1*); С. Пириватрић, *Самуилова држава. Одим и карактер*, Београд, 1988, 105–115; 126–128 (cf.: Пириватрић, *Самуилова држава*); Љ. Басотова, *Летописот на Попот Дукљанин како извор за македонската средновековна историја*, u: *Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија*, том V, Прилеп — 1988, 189–213 (cf.: Басотова, *Летописот на Попот Дукљанин*); С. Антолјак, *Средновековна Македонија 1 (том први)*, Мисла, Скопје, 1985 (cf.: Антолјак, *Средновековна Македонија 1*), gde je priloženo drugo i dopunjeno izdanje *Самоиловата држава*, 288–604 osob.: 380–397; 552–559; С. Антолјак, *Самоиловата држава*, Институт за национална историја, Скопје, 1969, 36–40, 97–100, 102 (cf.: Антолјак, *Самоиловата држава*); *Историја на македонскиот народ, 1 књига прва*, Институт за национална историја, Скопје, 1969, 122–123, 137–139 (*Историја на македонскиот народ, 1*, 1969); *Историја Црне Горе, Књига прва. Од најстаријих времена до краја XII вијека*, Титоград, 1967, 382 (cf.: *Историја Црне Горе, 1*); Д. Ташковски, *Самоиловото Царство*, Култура, Скопје, 1961, 142–145, 184–185, 188–190 (cf.: Ташковски, *Самоиловото Царство*); Ostrogorski, G., *Une ambassade serbe auprès de l'empereur Basile II, Byzantion. XIX* (1949), 187–194 = Г. Острогорски, *Српско йослансйво цару Василију II* (= Г. Острогорски, *Византија и Словени*, Просвета — Београд, 1970), 147–158 (cf.: Острогорски, *Српско йослансйво*); Д. Ташковски, *Самоиловото Царство*, Култура, Скопје, 1961, 255; 297–300; *Historija naroda Jugoslavije I*, Izdavačko preduzeće „Školska knjiga”, 1953, 255, 297 (cf.: *Historija naroda Jugoslavije I*); В. Н. Златарски, *История на първото българско царство*, т. I часть 2, София, 1927, 706–707, 710–713, 753, 760–766, 771 (cf.: Златарски, *История на първото българско царство*, 1/2).

² М. Бошкоски, Комитопулот Давид, цар Давид, св. Давид цар (Историско-уметнички преглед), *Патримониум. МК (Patrimonium. MK)*, Списание за културно наследство — споменици, реставрација, музеи — Година 5, број 10/2012, 127–134 (cf.: Бошкоски, Комитопулот Давид, цар Давид, св. Давид цар).

za osvajanje njenih evropskih teritorija, na jugu prema Tesaliji i centru teme Helade, sa gradom Larisom. Osvajanje grada u 985/6. godini, vizantijski izvori pripisuju Samuilu, najratobornijem od svih komitopula.³ Posle bitke kod Trajanovih vrata 986. godine i veličanstvene pobeде makedonske vojske nad armijom „Avsona”, zasluga je pripala Samuilu.⁴ Ubrzo se dogodio i obračun sa Aronom i prelaz vlasti sa cara Davida na Samuila bio je otvoren. Iz političkih razloga David je abdicirao, zamonašio se, a vlast je prepustio Samuilu.⁵

Olovni pečat arhont Duklje „2 Arxwn Dioklei/av” imenom Petar i podaci Popa Dukljanina u *Ljetopisu*, nagoveštavaju ime oca kneza Vladimira.⁶ U poslednjoj deceniji X veka, Samuilov vojni obruč oko istočno-romejskog Drača, ugrozio je Duklju. Kneževina je uputila poslanike Vasiliju II Makedoncu, 991. godine, u trenutku kada se car nalazio u pohodu protiv evnuha Romana, zakonitog bugarskog cara, koji je stigao na makedonski dvor u Prespi.⁷ U periodu 992–993. godine, prema povelji Velike lavre Sv. Atanasija na Atosu, u logor romejskog imperatora pristigli su dukljanski poslanici, koje je poslao knez Jo-

³ Ioannis Scylitzae *Synopsis historiarum*, rec. Thurn, Berolini et Novi Eboraci, MCMLXXIII, 330,92–330,9 (cf.: Scylitzae); Совети и раскази од Кекавмен, ед. Јован Белчовски, Македоника литера, Скопје 2015, глава 73, Како Самоил ја освоил Лариса, 219–221; *Византијски извори за историју народа Југославије*, т. III, Београд 1966, 77–83; 194–198 (cf.: *ВИИИЈ III*). Cf.: Gustave Schlumberger, *LEuropee Byzantine à la fin du dixième siècle*, Hachette, t. I, Paris, 1896, 588–613; Антољак, *Самуиловата држава*, 33–34; Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 54–56.

⁴ Leonis Diaconi *Caloensis historiae libri decem*, e rec. C. V. Nasii, Bonnae 1828, 171, 6–173,11; Scylitzae, 330,10–331, 51; *Всеобщая история Степаноса Таронского — Асохика*, по прозванию — писателя XI столѣтїя — переведена съ армянскаго и объяснена Н. Эминьмъ, Москва 1864, XXIII–XXIV, 176–177; Императоръ Василїй Болгаробойца. *Извлеченїя изъ Лѣтописи Яахъи Антиохїйскаго*. Издалъ, Перевелъ и Объяснилъ, Баронъ Б. Р. Розенъ, Санктпетербургъ, 1883, 21,15–23 (*Извлеченїя изъ Лѣтописи Яахъи Антиохїйскаго*).

⁵ *Исторія славоноболгарская*, собрана и нареждена Паисіемъ Иеромонахомъ, в' лѣто 1762, София, Държавна Печатница, 1914, 31, 59. Gustave Schlumberger, *LEuropee Byzantine à la fin du dixième siècle*, Hachette, Paris, 1896, 591–613; Бошкоски, *Комитопулот Давид, цар Давид, св. Давид цар*, 135–136 sq.

⁶ Константин Јиречек, *Историја Срба. Политичка историја до 1537. год.* Књига I, Београд 1978, 70; *Ljetopis Popa Dukljanina*, Latinski tekst sa hrvatskim prijevodom i „Hrvatska kronika”, priredio, napisao uvod i komentar dr. Vladimir Mošin, Matica hrvatska, Zagreb 1950, XXXV–XXXIII, 69–77 (cf.: Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*).

⁷ *Извлеченїя изъ Лѣтописи Яахъи Антиохїйскаго*, 28, 4–10. Prema ovom letopiscu, car Roman je bio zarobljen i odveden u carigradski zatvor, gde je ostao sve do 997. godine kada je umro.

van Vladimir. Oni su od imperatora zahtevali pomoć.⁸ Iz istih razloga Imperija je preuzela mere približavanja Mletačkoj republici. Radi jačanja svoje pozicije prema Draču, u 991. godini, ona je uputila predstavnike u čast ustoličenja mletačkog dužda Petra Orsela (991–1008).⁹ Sledeće 992. godine imperatori Vasilij II i Konstantin VIII (1025–1028) izdali su povelju Republici, kojom su bila znatno snižena davanja za poreske privilegije, taksa za brodove bila je snižena od 30 na 17 solida.¹⁰

U starijoj literaturi XIX veka, delimično i u novijoj, Samuilov pohod na Duklju i Dalmaciju hronološki je datiran 986/987. ili 990. godine, ali je ova hronologija odavno napuštena.¹¹ Novija literatura koja prihvata izdanja kritičkih izvora smatra da se pohod na Duklju i Dalmaciju, u kome je uzeo učesće i savladar Gavril Radomir, dogodio krajem X veka, posle Bitke na Sperheju, odnosno 999–1000. godine. Mavro Orbini veoma precizno, kao danas u savremenoj literature, piše: „Samuilu Bugarin je opustošio, oko 999. godine, celu Dalmaciju... i zapalio Kotor... nakon toga potpuno razorio... Risan”.¹² U Ljetopisu fra Nikole Lavšanina iz 1750. godine piše da je car Gavriilo Radomir pljačkao i palio „Diokleju i Dalmaciju” u 1000. godini.¹³

Autori *Istorije Crne Gore 1*, i većina savremenih istraživača, pohod na Duklju i Dalmaciju datiraju oko 997/998. godine.¹⁴ Razlozi pohoda bili su po-

⁸ Borožan, *Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići*, 38; T. Живковић, *Јужни Словени*, Београд 2007, 284 (cf.: Живковић, *Јужни Словени*); *Историја Црне Горе*, 1, 101, 382; Острогорски, *Српско њослансиџво цару Василију II*, 147–158.

⁹ Donald M. Nicol, *Byzantium and Venise* (Cambridge University Press, 1988), 40–42.

¹⁰ Пириватрић, *Самуилова држава*, 111; Holmes, Catherine, *Basil II and Governance of Empire (976–1025)*. Princeton University Press, 2005, 493.

¹¹ Атанасовски, *Врските меѓу Македонија и Дукља во средниот век*, 111–118; *Историја на Македонскиот народ*, 1, 2000), 367–368; *Историја на македонскиот народ*, 1, 1969, 122–123; F. Rački, *Borba Južnih Slovena za državni neovisnost. Bogomili i Patareni*, Београд, 1931 38–39; Марин, Дринов, *Избрани произведения, т. I*, Софија, 1971, *Началото на Самоиловата држава* (Харков, 1874), 423.

¹² Мавро Орбини, *Краљевство Словена*. Коментари и извори, Ђирковић. С., Београд 1968, 78, 324.

¹³ Ljetopis fra Nikole Lavšanina. Priopćuje dr. fra Julijan Jelenić, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, juli — septembar, 1914, 362.

¹⁴ Akad. S. Perović, *Dukljanski knez Vladimir i makedonska princeza Kosara u legendi i istoriji* (u knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016. 1000 godina crnogorske državotvornosti*, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016), 20; I. Jovović, *Kult Svetog kneza Vladimira Dukljanskog u Crnoj Gori i sušedstvu* (u knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016. 1000 godina Crnogorske državotvornosti*, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016), 65–95, osb. 68 (Jovović, *Kult svetog kneza Vladimira*); Važni datumi cnogorske istorije (u knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016. 1000 godina crnogorske državotvornosti*,

litičke prirode. Makedonski vladar je nastojao da ostvari politički savez i približi se Dukljanskoj kneževini. Ako se zna da su u poslednjoj deceniji X veka Duklja i Romejsko carstvo negovale savezničke relacije¹⁵, Samuilov pohod imao je za cilj političko približavanje Kneževine Makedonskom carstvu. Makedonske vlasti verovatno su imale saznanja da je knez Duklje mlad, a to je bila prilika za sklapanje braka sa Samuilovom ćerkom. Makedonsko-dukljansko približavanje jačalo je makedonske pozicije na Zapadu, ali istovremeno slabilo vizantijske. Samuilo je nastojao vojnim pritiskom da ostvari bračni savez, udajom svoje najmlađe ćerke Kosare za dukljanskog kneza Jovana Vladimira, za koga je imao saznanje da je neženja. Velika vojska, koju je predvodio car Samuilo i njegov savladar Gavril Radomir, krenula je prema Duklji i Dalmaciji, za čiju bezbednost je bila zadužena Mletačka republika.¹⁶

Za uspostavljanje dobrih dukljansko-makedonskih odnosa, prema izvorima, inicijator je bio Samuilo. Prema kazivanju Dukljanina, „supradictus Samuel Bulgarinorum imperator, congregato magno exercitu, advenit in patribus Dalmatiae supra terram regis Vladimiri (gorespomenuti bugarski car Samuilo skupi veliku vojsku i dođe u dalmatinske krajeve na zemlju kralja¹⁷ (kneza M. B.) Vladimira).”¹⁸ Isti, gorespomenuti izvor za kneza Jovana Vladimira kaže da se on kao sveti čovek „qui vir sanctus erat”, ne želeći da iko pogine u ratu, sa svojom vojskom povukao skromno na planinu Oblik.¹⁹ Vizantijski hroničar Jovan Skilica u svojoj *Kratkoj istoriji* za kneza Vladimira, Samuilovog

Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016), 373, 383; Borozan, Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići, 34–36; Живковић, *Јужни Словени*, 284; Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 89–94; Пириватрић, *Самуилова држава*. 113–115; И. Божилов, В. Гюзелев, *История на средновековна Блгария VII–XIV век*, Издателска къша „Анубис” София, 1999, 322; Р. Илјовски, Византиско-унгарски сојуз во почетокот на XI век против Самуил и неговите последици, *ЗРВИ*, 19–20 (1991), 81–82; *Историја Црне Горе*, 1, 381–382, 441; *Историја народа Југославије I*, 297; Златарски, *История на Първото българско царство*, т. I, часть 2, 705 бел. 3 sq.

¹⁵ Острогорски, *Срѣско ѿослансѣво цару Василију II*, 147–158.

¹⁶ Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 89–91.

¹⁷ *Ljetopis Popa Dukljanina* je pisan u XII veku kada je Duklja bila kraljevina, pa je zbog toga knez Vladimir naveden kao kralj iako je bio knez.

¹⁸ *Ljetopis Popa Dukljanina*, latinski tekst sa hrvatskim prijevodom i „Hrvatska kronika”, priredio, napisao uvod i komentar, dr. Vladimir Mošin, Matica hrvatska, Zagreb, 1950, XXXVI, 78 i bel. 185 (cf.: Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*); Басотова, *Летописот на попом Дукљанин*, 189. Najnovije kriričko izdanje Popa Duklanina koje nam nije dostupno, priredili su D. Kunčer — T. Živković: *Gesta Regnum Sclavorum, I-II*, pr. D. Kunčer, T. Živković, Beograd 2009.

¹⁹ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, 78–79, bel. 186.

zeta za ćerku Kosaru, piše da je bio „čovjek pravičan i miroljubiv i pun vrline (a)nh_r e (pieikh_v kai_e)irhniko_v kai_a)reth=v a)ntexo/menov)”.²⁰ Nakon dolaska makedonske vojske u Duklju i povlačenja kneza, car Samuilo, uvidevši da „ne može savladati kralja (kneza M. B.),” odluči da ostavi jedan deo vojske da nastavi opsadu, a sa drugim je krenuo na Ulcinj.²¹

Autor *Ljetopisa* Pop Dukljanin prvi put nam saopštava o čudima koje je napravio Sv. Vladimir još pre nego što će biti proglašen za sveca, odnosno pre njegovog ubistva 22. maja 1016. godine. Naime, Pop Dukljanin saopštava da je opkoljena dukljanska vojska na planini Oblik zbog velikog broja otrovnih zmija koje su ujedale, kako ljude tako i životinje, trpela velike štete. Knez Vladimir kao dobar hrišćanin i pobožan čovjek uputio je molitvu svemoćnom Gospodu Bogu da oslobodi njegov narod od pogubne smrti. Bog je uslišio njegovu poniznu molbu, saopštava letopisac, „i od onog dana ne bi nitko ujedena, pa i sve do danas, ako koga čovjeka ili životinju ujede zmija na tom brdu, on ostade zdrav i bez ikakve povrede”.²²

Jaka upornost i hrabrost dukljanskog kneza, koji ni u kom slučaju nije hteo da se preda, prinudi Samuila da ga pridobije putem pregovora. Savremeni izvori saopštavaju nam da je makedonski car pokušao da pomoću poslanika pridobije kneza Vladimira „da sa svima, koji su s njime, siđe sa brda. No kralj (knez M. B.) ne pristade”. Zatim je car Samuilo ubeđivanjem i potkupom nagovorio župana župe na planini Oblik da ubedi kneza da se preda. „Ali župan onog mjesta, nastavlja Dukljanin, nalik na izdajnika Judu, poruči caru govoreći: „Gospodaru, ako želi tvoje veličanstvo, ja ću ti predati kralja (kneza M. B.)”. Njemu je car odgovorio sledećom porukom: „Ako to uzmožeš učiniti, znaj, da ću te učiniti, bogatim i čestitim”.²³ Uvidevši složenost situacije, bez ikakve realne mogućnosti da odnekud dobije pomoć, knez Vladimir se obratio vojsci i narodu kneževine. Pri tom je saopštio njegovu konačnu odluku da se preda kako bi se izbeglo nepotrebno krvoproliće. Kada je knez stigao u logor cara Samuila, on je odmah, uz vojnu pratnju, prognan. Za ove događaje letopisac kaže: „Car (Samuilo B. M.) ga odmah progna u ohridski kraj, u mjesto zvano Prespa, gdje bijaše dvor istog cara.” Oko podatka da se Samuilova prestonica nalazila u Prespi, pored Popa Dukljanina, zna i vizantijski hroničar Jovan Skilica u svojoj *Kratkoj istoriji*.²⁴

²⁰ Scylitzae., 353, 66–354, 67; ВИИИТ III, 117, бел. 133.

²¹ Mošin, *Ljetopis popa Dukljanina*, XXXVI, 78; *Истѡрија Црне Горе*, 1, 382.

²² Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 79.

²³ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 79. Cf.: *Истѡрија Црне Горе*, 1, 382.

²⁴ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 79–80; Scylitzae., 330, 9; ВИИИТ т. III, 83.

Progonstvo dukljanskoga kneza u Prespi bilo je preduzeto zbog obazrivosti. Tamo je knez imao dovoljno vremena da razmišlja o svojim budućim planovima i eventualnoj promeni svojih postupaka, u pravcu saradnje sa makedonskim vladarom. Sam podatak da je knez Vladimir bio progan u Samuilove tamnice, daleko od svoje zemlje, okovan lancima, upućuje na to da se prema njemu postupalo kao prema običnom zatvoreniku, ali pošto je on imao plemićko poreklo, u ovom slučaju knez, makedonski vladar mu je povremeno nudio razgovore preko svojih ljudi kako bi saznao da li je došlo do promene u njegovom stavu. Činjenica da je zetski knez bio mlad, a njegova zemlja brzo savladana, upućuje na pretpostavku da je na njega vršen određeni pritisak kako bi pristao na uspostavljanje savezničkih odnosa. Isto tako, činjenica da se na makedonskom dvoru nalazila najmlađa Samuilova ćerka Kosara, ukazuje da je bio vršen pritisak za bračno povezivanje vladajućih porodica i uspostavljanje savezničkih odnosa. Kako god bilo, može se pretpostaviti da su pregovori bili dugi i teški.

Samuilo je sa velikom vojskom dugo držao Ulcinj pod opsadom, ali pošto nije postigao nikakve rezultate, počeo je rušiti i paliti celu Dalmaciju, gradove Kotor i Dubrovnik, i tako sve do Zadra. Stižući do granice Hrvatskoga kraljevstva, sa kojim je imao prijateljske odnose, Samuilo se, preko Bosne i Raške, vratio u svoju prestonicu Prespu.²⁵

O Samuilovom pohodu na Duklju i Dalmaciju izvanredno korisne podatke saznajemo iz *Legende o Sv. Trifunu*, savremenog izvora, koji je do nas dospelo u italijanskom rukopisu iz 1466. godine. Smatra se da je rukopis sastavljen u prvim desetlećima XI veka. U *Legendi o Sv. Trifunu* kaže se da: „Izvesni Samuilo dugo vremena je bio u pobuni protiv rimskog cara Vasilija. U toj tiranskoj pobuni satro je i opustošio krajeve Bugarske i Makedonije, i neke gradove Dalmacije, i doveo svoju vojsku pod Kotor. Živalj u tom gradu, iz straha, napustio je grad, a on je naredio da telo Sv. Trifuna uzme sa sobom. Telo sveca, po moru i po zemlji činilo je mnogo čuda i njegova slava proširila se svuda.”²⁶

²⁵ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 79–80.

²⁶ *Estratto dalla „Legenda de miser San Tryphon martire confalon et protector dela Cittade de Catharo*, ed. Gechic, G., *Storia documentata della Marinerezza Bocchese*, Ragusa 1889, 84–85 (Uno serto Scamuel lungo tempo stette in ribellione dal romano imperatore Basilio. In tale ribellione tirannicamente i confini de Vulgari et Macedonia, et alcune cittade de Dalmazia depopolò et gustò venendo l'esercito suo a Catharo. El popolo de quella cittade de li se partisse per dubbio della vita; unde el comandò el corpo del beatissimo m. T. da lui portato fusse. Si como el dicto sanctissimo corpo, si per terra come per mare face de' molti miraculi, fama mirabile de quello per tutto scorreva). Cf.: Бошкоски, М., *Имињата Македонија и Македонци во средновековните извори* (Boškoski, M., *The names Macedonia and*

Ova vest komparirana sa podacima J. Skilice i Sv. Trifuna daje izvanredne podatke o politici cara Samuila oko sakupljanja svetih moštiju istaknutih svetača za svoju hrišćansku crkvu.

U periodu deportacije u Prespi, dok je makedonski suveren ratovao na Zapadu, knez Jovan Vladimir je bio u okovima. On je dane i noći provodio u postu i molitvi, ali takođe na Samuilovom dvoru vodila se neobična briga o statusu uglednog zatvorenika. Nakon povratka cara sa pohoda u prestonici, letopisac saopštava da jednog dana: „kći cara Samuila imenom Kosara potaknuta i nadahnuta Svetim Duhom, ode k caru i zamoli ga, da može sa sluškinjama sići u tamnicu i oprati glavu i noge okovanih i zarobljenih, što joj otac odobri”. Kada to i bi dozvoljeno od njenog oca, saopštava Dukljanin, Kosara „opazi Vladimira, i videći da je ljepe vanjštine, ponizan, blag i skroman i da je pun znanja i mudrosti gospodnje” i „zavoli ga dakle ne iz strasti, već zato što joj se sažalila njagova mladost i ljepota”. Ljubav i sažaljenje Kosare prema knezu Vladimiru proisticalo je prema letopiscu i zbog njegovog plemenitog porijekla „jer bijaše čula da je kralj (knez M. B.) i da je porijeklom iz kraljevske (kneževske B. M.) loze.” Nakon kontakta sa knezom Vladimirom, Kosara je zapretila svom ocu da će se radije ubiti ako je ne uda za njega. Kada je Samuilo čuo odluku svoje ćerke da ne želi da se uda za drugog, sem za kneza Vladimira, rešio je da joj ispunji želju. Njena saglasnost da se uda za kneza Vladimira ispunjavala je državni interes Makedonskog carstva o uspostavljanju savezničkih odnosa sa Dukljanskom kneževinom. Takođe, savez je omogućavao obezbeđivanje državne granice sa Zapada i dobijanje jednog veoma važnog prijatelja — saveznika. Kada je želja carske ćerke udovoljena na ovaj način, car je naredio da se oslobodi knez Vladimir. Zatim je sledila procedura da se okupa i obuče u „kraljevsku (kneževsku M. B.) odeću”, onako kako dolikuje knezu savezničke zemlje, i da bude priveden k caru. Samuilo pred „velikašima svoje države dade mu svoju kćerku za ženu (magnatibus regni sui tradidit ei filiam suam uxorem).”²⁷

Macedonians in medieval sources, Cultural and historic heritage Of Republic of Macedonia, Skopje, 2003), 100.

²⁷ Mošin, *Ljetopis popa Dukljanina*, XXXVI, 80–81; Borožan, *Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići*, 34–38; Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 89–96, 99–102; *Историја Црне Горе*, 1, 382–383. Басотова, *Летописот на попот Дукљанин*, 196 sq., ističe da stvaranjem jednog bliskog rođackog saveza sa dukljanskim knezom Vladimirom i njegovim stricem Dragimirom, car Samoil se obezbeđivao sa Zapada, čime je oslobađao svoj vojni potencijal za eventualnu defanzivu na Istoku, na način kojim se mogao nadati. Tako, Samuilo se iz čisto diplomatskih, političkih razloga saglasio o udaji svoje kćeri Kosare sa knezom Vladimirom. Pri tom je priredio kneževsku svadbu i prihvatio Vladimira za zeta pred „magnatibus regni sui (velikašima svoje države).” Basotova, između ostalog, smatra da je brak Vladimira i Kosare bio predmet razmišljanja i dogovora Samuila i njegovih velikaša,

Pošto je obavljeno venčanje njegove ćerke na kneževski način, car Samuilo postavi Vladimira „za kralja (kneza M. B.) i dade mu zemlju i kraljevstvo (kneževstvo M. B.) njegovih otaca i cijelu dračku zemlju.” Sem toga, makedonski suveren javi Dragimiru, stricu Vladimira, da se vrati u svoju zemlju Travuniju, kojom je prethodno vladao, čime je dobio još jednog ne malo značajnog saveznika.²⁸ Prema *Ljetopisu Popa Dukljanina*, nakon ženidbe Vladimira Kosarom, ćerkom cara Samuila, oni su živeli srećno i bogougodno poštujući i njegujući hrišćansku vjeru: „I tako je kralj (knez B. M.) Vladimir živio sa svojom ženom Kosarom u punoj svetosti i čistoći, ljubeći Boga i služeći mu noću i danju”. Iako nije striktno rečeno u *Ljetopisu*, ženidba dukljanskog kneza ćerkom cara Samuila podrazumeva poštovanje i njegovanje uspostavljenih i tradicionalnih savezničkih veza dveju zemalja: Dukljanskog kneževstva i Makedonskog carstva. To što se u *Legendi Sv. Trifuna* kaže da je car Samuilo „satro i pustošio krajeve Bugarske i Makedonije i neke gradove Dalmacije” podrazumeva se kao uobičajeni način osvajanja zemalja koji je bio prakticiran u ratnim pohodima srednjeg veka.²⁹

Posle smrti cara Samuila 6. oktobra 1014. godine, na ostrvu Svetog Ahila — Prespa, s početkom vladavine njegovog naslednika i sina cara Gavrila Radomira (1014–1015), međudržavni odnosi dveju zemalja Kneževine Duklje i Makedonskog carstva, na obostrano zadovoljstvo dveju strana, produžili su da se razvijaju u pozitivnom smeru. Garancija savezničkih odnosa bio je brak sestre makedonskog cara Kosare sa dukljanskim knezom Vladimirom. Ovi odnosi su trajali do ubistva cara Gavrila, krajem leta, avgusta — septembra 1015 godine.³⁰ U ovom periodu, prema podacima Popa Dukljanina, romejska intenzivna diplomatska aktivnost smerala je naći pukotinu na makedonskom dvoru, koja bi dovela do pogoršanje makedonsko-dukljanskih odnosa. Ovakva romej-

koji su videli u ovom braku izvanrednu priliku neutralizacije eventualnih napada sa Zapada i učvršćenje tamo već stečenih pozicija. Samuilo je hteo u novoosvojenim oblastima Zapada imati upravnike koji će mu biti lojalni i koji će u njemu videti svog dobročinitelja i zaštitnika. U drugom svom radu (*Односот на цар Самоил кон соседите*, 122–125), ista autorka, u vezi sa brakom dukljanskog kneza Vladimira sa Samuilovom ćerkom Kosarom, ističe da Samuilovu pronicljivost i mudrost vidi u „dogovaranju braka njegove ćerke Kosare sa dukljanskim knezom Vladimirom. Kažemo dogovaranjem braka, zato što, iako nas izvori obaveštavaju o romantičnoj i iskrenoj ljubavi između Kosare i Vladimira, implicitno se predoseća da je ovaj brak isplaniran i Samuilov diplomatski potez”. Podatak da je Samuilo dao svoju ćerku Kosaru Vladimiru za ženu „coram magnatibus suis” navodi nas na zaključak da odluka o ovom braku je donesena odobravanjem Samuilovih „velikaša”.

²⁸ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 81.

²⁹ Vidi s. b i bel. 26.

³⁰ Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 123–126; 159–165.

ska aktivnost bila je posledica ratobornosti cara Gavrila Radomira, čime su se ugrožavali interesi Istočne imperije.³¹ Krajem leta 1015. godine, intenzivna romejska diplomatska komunikacija sa protivnicima makedonskog cara dovela je do njegove likvidacije, odnosno do ubistva makedonskog suverena. Ubistvo se desilo necelu godinu od njegovog stupanja na carski tron.³² Iza ubistva cara G. Radomira stajala je Vizantija i Radomirov bratanac Jovan Vladislav, sin Arona, piše između ostalog Jovan Zonara u svojoj *Hronici*.³³

Nakon ubistva cara Gavrila Radomira, na carski presto u Ohridu seo je njegov bratanac Jovan Vladislav (1015–1018). Dolaskom novog cara desila se promena u politici prema Dukljanskom knežestvu i knezu Vladimiru. Letopisac saopštava sledeće: „Primivši carstvo (Jovan Vladislav B. M.) pošalje ka kralju Vladimiru poslanike da bi došao k njemu. Kada to ču Kosara kraljica (knjeginja B. M.) zadržavala ga je govoreći: 'Moj gospodine, nemoj ići, da ti se — ne bi tako bilo! — ne desi kao mom bratu već pusti mene da idem i da vidim i da čujem, kako je s kraljem. Ako želi da me pogubi, neka pogubi, samo da ti ne pogineš'. Kraljica (kneginja M. B.), dakle, pođe s pristankom svoga muža do svoga rođaka; on ju je dočekaio sjajno, ali himbeno. Potom pošalje po drugi put kralju (knezu M. B.) poslanike, dajući mu zlatni križ i zadaviši mu vjeru govoreći: 'Što oklevaš doći? Evo žena je tvoja kod mene, i ništa joj se zlo nije dogodilo, već ja i moji s njom dostojno postupamo.'” Kada je po treći put makedonski car pozvao dukljanskog kneza da dođe u Ohrid i da se potom vrati sa darovima kući, Vladimir se saglasi, ali pod uslovom da mu se pošalje ne srebren ili zlatan, već drveni krst, budući da je Isus razapet na drvenom krstu, u tom

³¹ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 81 sq. O Gavrilu Radomiru, Pop Dukljanin piše sledeće: „On bijaše po prirodi snažan i hrabar i zametaše mnoge ratove s Grcima za vrijeme grčkoga cara Vasilija i zauzme svu zemlju do Konstantinopolja. Ali car Vasilije, bojeći se da možda ne izgubi carstvo, pošalje tajno poslanike k Vladislavu, Radomirovom sestriću, govoreći: 'Što ne osvetiš krv oca tvoga? Uzmi od mene zlata i srebra koliko ti se hoće, i budi s nama u miru, pa primi kraljevstvo Samuilovo koji ubi oca tvojega i brata svojega. Pa ako uzmogneš, ubij njegova sina Padomira, koji sada vlada'”.

³² Car Gavril Radomir bio je ubijen u lovu od ljudi vernih njegovom bratancu Jovanu Vladislavu, sinu Arona, brata Samoilovog. Ubistvo se desilo krajem avgusta ili početkom septembra 1015. godine, u mestu zvanom Petersko, jugozapadno od Peterskog jezera. O tome detaljnije cf.: Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век*, кн. 1, 159–163; К. Ациевски, *Пелагонија во средниот век* (Од доаѓањето на Словените до паѓањето под турска власт), Институт за национална историја, Скопје, 1994, 41–47.

³³ Ioannis Zonarae, *Epitomae historiarum ex recensione Mauricii Pinderi*, t. III, Bonnae Impensis ed, Weberi, MDCCCXCVII, 564, 8–12.

slučaju poverovao bi njegovoj iskrenoj zakletvi.³⁴ Car Jovan Vladislav, postupivši prema želji Vladimirovoj, preko delegacije sastavljene od dvojice episkopa i jednog monaha,³⁵ isprati mu drveni krst i knez kao dobar hrišćanin, uputi se ka prestonici makedonske države, koja se u datom trenutku, pre ubistva zetskog kneza, nalazila u Prespi.³⁶

Dukljanski knez Vladimir, i pored upozorenja njegove supruge kneginje Kosare, koja je procenila da se na makedonskom vladajućem dvoru sprema zavera protiv dukljanskog kneza, ipak je odlučio da prihvati poziv. Car Jovan Vladislav, sa ciljem da poboljša odnose sa vizantijskim imperatorom, podlegao je superiornoj vizantijskoj diplomatiji, koja mu je obećavala dračku oblast. Inspirisan ovim lukavim obećanjem, ubrzo je skovao plan da ubije dukljanskog kneza, makedonskog saveznika. Makedonski car Vladislav se nadao da će tako produžiti period trajanja svoje države.

Primivši drveni krst od Jovana Vladislava, dukljanski knez, kako piše Pop Dukljanin, „cjeluje ga i turi u svoja njedra; i uzevši sa sobom nekoliko ljudi, ode k caru (recondidit in sinu suo assumptisque paucis secum perrehit ad imperatorem)”.³⁷ Dalje *Ljetopis* izveštava da je makedonski vladar, sa ciljem da ostvari podle namere, naredio uz put da postave zasede, i kada on bude prolazio, bude napadnut i ubijen. Ali, i pored postavljenih zaseda, knez je uspeo da prođe i neočekivano brzo stigao na carski dvor u Prespi. Kada je Jovan Vladislav ugledao kneza, naljutio se mnogo na svoje ljude zbog neizvršene naredbe. Posle nekoliko dana na ručku, on je izdao novu naredbu: ubicama je naredio da ne biraju način kako da ubiju Vladimira. U skladu sa carskom naredbom, dukljanski knez je ubijen odsecanjem glave u trenutku kada se molio Bogu, posle izlaska iz hrama. Ubistvo je bilo izvršeno 22. maja 1016. godine.³⁸ Nakon ubistva, kazuje Pop Dukljanin, „biskupi pak, uzmu njegovu tijelo u istu crkvu i uz himne i slavospjeve sahrane.” Na osnovu tog saopćenja, grčki arheolog Nikolas Mucopulos, koji je vršio arheološka iskopavanja nedavno,

³⁴ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 82. Scylitzae., 353, 64–354, 71 saopštava „kada Jovan (Vladislav M. B.) je pogubio Gavriila Radomira, i kada ovaj (Vladimir) bi prevaren i poverova zakletvama koje mu je dao Jovan preko Davida (Jovana), arhiepiskopa Bugarske.”

³⁵ U izvorima ne postoje nikakvi podaci o imenima dvojice episkopa i monaha (isposnika) Ohridske patrijaršije. Zbog toga se u nauci pojavila polemika oko identiteta crkvenih predstavnika koji su dali lažne garancije dukljanskom knezu da se ništa neće desiti Jovanu Vladimiru ako dođe u makedonsku crkovnu i svetovnu prestonicu Presu.

³⁶ Д. Зајкоски, Црковната хиерархија на Охридската патријаршија во времето на Самоиловата држава, *Историја*, г. XLVII/1 (Скопје, 2012), 182.

³⁷ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 82.

³⁸ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 83–84.

izneo je mišljenje da je knez Vladimir sahranjen u carskoj grobnici Sv. Ahileja u Prespi, u grobu B koji je za vreme arheoloških iskopavanja otkriven prazan.³⁹

Blaženi mučenik Vladimir počeo je činiti čuda: „mnogi su ljudi mučeni raznim bolestima, ozdravili, kada su ušli u crkvu i molili nad njegovim grobom. Noću su pak svi ondje vidjeli božansko svjetlo, i činilo se, da gori mnoštvo svijećā.” Njegova žena kneginja Kosara dugo je plakala nad mrtvim telom Vladimira, koji je bio ubijen bez ikakvog razloga. Ubica, car Jovan Vladislav kada je video kakva se čuda dešavaju nad grobom kneza, uplaši se, pokaja i dozvoli kneginji Kosari da uzme telo i dostojno ga sahrani gde ona poželi. Ona je odlučila da telo svog supruga kneza Vladimira iz carske grobnice Sv. Ahileja u Prespi odnese u njegov dvor u Krajini i da ga sahrani u Crkvi Svete Marije.⁴⁰ Prema *Barskom rodoslovu*, kult Svetoga Jovana Vladimira počeo se razvijati ubrzo posle njegovog ubistva, u prvom njegovom grobu, ali u nauci je poznato da je njegov kult nastao veoma rano još krajem XI veka.⁴¹

Nakon ubistva kneza Vladimira, njegov naslednik knez Dragimir, stric Vladimirov, produži da poštuje uspostavljen savez sa Makedonskim carstvom. Neki autori, kao S. Antoljak,⁴² smatraju da je nakon njegovog ubistva makedonski car Jovan Vladislav osvojio Kneževinu i stavio je pod svoju direktnu vlast. Svakako, ova razmišljanja nisu tačna, jer nema nikakvih podataka o promeni statusa Duklje prema makedonskoj državi. Savremeni izvori samo insistiraju da je car Jovan Vladislav bio ushićen obećanjima vizantijskog cara Vasilija II Makedonca da će nakon ubistva dukljanskog kneza njemu zaista pripasti Drač i zemlje koje je od Samuila dobio knez. Zato on odluči da sa vojskom uzme obećanu nagradu. Vizantijska prestižna diplomatija nije imala nikakvu nameru da ispunjava data obećanja, pa je zato žestoko odgovorila na njegovo insistiranje. Iskreno verujući u dobronamernost romejske diplomatije, car Jovan Vla-

³⁹ Николаос Муцопулос, *Исторически изводи от археологическото проучаване в базиликата „Св. Ахил“ в Преспа* (Nikolaos Moutzopoulos, *Historical implications of the Archeological Investigations of the Basilica of St Achilleos in Prespa*) во 36. Цар Самуил († 1014) в битка за България, БАН, Национален Археологически Институт с Музей, София, 2014, 44.

⁴⁰ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 84, bel. 199. Cf.: *Историја Црне Горе*, 1, 384.

⁴¹ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 83–84. O njegovom kultu detaljnije cf.: Jovović, *Kult svetog kneza Vladimira*, 65–95; Sašo Cvetkovski, *Portreti Svetog Jovana Vladimira u umjetnosti Balkana od XVII do XX vijeka* (U knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016*. 1000 godina crnogorske državotvornosti, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016) (149–251), 149 sq.; В. Марковић, *Православно монаштво и манастири у средњевековној Србији*, Сремски Карловци, 1920, 34–35.

⁴² *Историја на Македонскиот народ*, 1, 2000, 396. Redaktor prvog toma je profesor Branko Panov, dok autor dela o dukljansko-makedonskim ralacijama u vreme makedonskog cara Jovana Vladislava je prof. Stjepan Antoljak.

dislav je stradao kao naivna žrtva u isprovociranom dvoboju u okolini Drača. Protivnik makedonskom caru u ovom dvoboju bio je vizantijski vojskovođa Nikita Pigonit. Savremeni izvori saopštavaju da su njemu pomogla dva vizantijska vojnika, koji su pritrčali i rasporili mu trbuh. Njegova pogibija se desila februara 1018. godine.⁴³ Ubistvom makedonskog cara dogodila se promena u odnosima između dveju zemalja. Dukljanski knez Dragimir, prema kazivanju Popa Dukljanina, „čuvši za smrt carevu (audiens mortem imperatoris), sabra narod i vojsku da sebi prisvoji zemlju i kraljevstvo (kneževstvo M. B.) svojih otaca”. Ubrzo knez Dragimir ode u Kotor sa malo svojih ljudi kako bi potvrdio svoju vlast, ali Kotorani za vreme ručka, videvši da je njih malo, pobuniše se i ubiju ga u crkvi grada.⁴⁴

LITERATURA

- [1] Антолјак, С., *Самоиловата држава*, Институт за национална историја, Скопје, 1969, *Средновековна Македонија 1 (том први)*, Мисла, Скопје, 1985, 289–604.
- [2] Атанасовски, А., Врските меѓу Македонија и Дукља во средниот век, *Гласник на ИНИ год. 60/1*, Скопје, 2016.
- [3] Ациевски, К., *Пелагонија во средниот век* (Од доаѓањето на Словените до паѓањето под турска власт). Институт за национална историја, Скопје, 1994.
- [4] Басотова, Љ., *Летописот на Попот Дукљанин како извор за македонската средновековна историја*, у: Споменници за средновековната и поновата историја на Македонија, том V, Прилеп, 1988.
- [5] Басотова, Љ., Односот на цар Самоил кон соседите, *Балканославика*, 26–27, 1999–2000, Прилеп, 2000, 119–130.
- [6] Borozan, Đorđe, *Vojislavljevići — Balšići — Crnojevići*, Cetinje, 2015.
- [7] Божилов, И., Гюзелев В., *История на средновековна България VII–XIV век*, Издателска къша „Анубис“ София, 1999.
- [8] Бошкоски, М., *Великаните на македонскиот среден век, кн. 1*, Скопје, 2007.
- [9] Бошкоски, М., Комитопулот Давид, цар Давид, Св. Давид цар (Историско-уметнички преглед), *Патримониум. МК (Patrimonium. MK)*, Списание за културно наследство — споменици, реставрација, музеи — Година 5, број 10/2012.
- [10] Svetkovski, Sašo, *Portreti Svetog Jovana Vladimira u umjetnosti Balkana od XVII do XX vjeka* (U knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016*. 1000 godina crnogorske državotvornosti, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016).

⁴³ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVI, 84, bel. 199; ВИИИИ III, 132, bel. 156. Cf.: *Историја Црне Горе*, 1, 384; Бошкоски, *Великаните на македонскиот среден век, кн. 1*, 195–200. H. Grégoire, Du nouveau sur l'histoire bulgare-byzantine. Nicéas Pégonitès vainqueur du roi bulgare Jean Vladislav, *Buz. 12* (1937), 285, 289–290, daje izvanredne podatke pogibiji vara Jovana Vladislava na osnovu jednog panegirika.

⁴⁴ Mošin, *Ljetopis Popa Dukljanina*, XXXVII, 85–86.

- [11] Diaconi, Leonis, *Caloensis historiae libri decem*, e rec. C. B. Hasii, Bonnae 1828.
- [12] *Estratto dalla Legenda de miser San Tryphon martire confalon et protector dela Cittade de Catharo*, ed. Gechic, G., Storia documentata della Marinerezza Bocchese, Ragusa, 1889.
- [13] Grégoire, H., Du nouveau sur l'histoire bulgare-byzantine. Nicéas Pégonitès vainqueur du roi bulgare Jean Vladislav, *Buz.* 12 (1937).
- [14] Holmes, Catherine, *Basil II and Governance of Empire (976–1025)*. Princeton University Press, 2005.
- [15] Илјовски, Р., Византиско-унгарски сојуз во почетокот на XI век против Самуил и неговите последици, *ЗРВИ*, 19–20 (1991).
- [16] Императоръ Болгаробойца Василій. *Извлеченія изъ Лѣтописи Яахъи Антиохійскаго*. Издаѣль, перевелъ и объяснилъ, Баронъ Б. Р. Розенъ, Санктпетербургъ, 1883.
- [17] *Историја на Македонскиот народ*, 1 (том први), редактор проф. др Бранко Панов, Институт за национална историја, Скопје, 2000.
- [18] *Историја Црне Горе*, Књига прва. *Од најстаријих времена до краја XII вијека*, Титоград, 1967.
- [19] *Исторія славоноболгарская*, собрана и нареждена Паисіемъ Јеромонахомъ, в' лѣто 1762, Софія, Държавна печатница, 1914.
- [20] Јиречек Константин, *Историја Срба. Политичка историја до 1537. год*, Књига I, Београд, 1978.
- [21] Jovović, *Kult svetog kneza Vladimira Dukljanskog u Crnoj Gori i susjedstvu* (U knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016. 1000 godina crnogorske državotvornosti*, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016).
- [22] Ljetopis fra Nikole Lavšanina. Priopćuje dr. fra Julijan Jelenić, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, juli — septembar, 1914.
- [23] Ljetopis Popa Dukljanina, latinski tekst sa hrvatskim prijevodom i „Hrvatska kronika”, priredio, napisao uvod i komentar dr. Vladimir Mošin, Matica hrvatska, Zagreb, 1950.
- [24] Марковић, В., *Православно монаштво и манастири у средњевековној Србији*, Сремски Карловци, 1920.
- [25] Муцопулос, Николаос, *Исторически изводи от археологическото проучаване в базиликата „Св. Ахил” в Преспа* (Nikolaos Moutzopoulos, *Historical implications of the Archeological Investigations of the Basilica of St Achilleos in Prespa*) во 36. Цар Самуил († 1014) в битка за България, БАН, Национален Археологически Институт с Музей, София, 2014.
- [26] Nicol, Donald M., *Byzantium and Venice* (Cambridge University Press, 1988).
- [27] Орбини, Мавро, *Краљевство Словена*, Коментари и извори, Ћирковић, С., Београд, 1968.
- [28] Ostrogorski, G., Une ambassade serbe auprès de l'empereur Basile II, *Byzantion. XIX* (1949) = Г. Острогорски, *Српско јосланство цару Василију II*, у: *Сабрана дела Византија и Словени*, Просвета — Београд, 1970.
- [29] Perović, S., *Dukljanski knez Vladimir i makedonska princeza Kosara u legendi i istoriji* (U knjizi: *Dukljanski knez Sveti Vladimir 970–1016. 1000 godina crnogorske državotvornosti*, Narodni muzej Crne Gore, Podgorica, 2016).
- [30] Пириватрић, С., *Самуилова држава. Обим и карактер*, Београд, 1988.
- [31] Rački, F., *Borba Južnih Slovena za državnu neovisnost. Bogomili i Patareni*, Beograd, 1931.
- [32] Schlumberger Gustave, *L'Épopée Byzantine à la fin du dixième siècle*, Hachette, t. I, Paris, 1896.
- [33] Scylitzae, Ioannis, *Sunopsis historiarum*, rec. Thurnn, Berolini et Novi Eboraci, MCM-LXXIII.

- [34] Ташковски, Д., *Самоиловото Царство*, Култура, Скопје, 1961.
- [35] *Совети и раскази од Кекавмен*, ед. Јован Белчовски, Македоница литера, Скопје, 2015.
- [36] *Византијски извори за историју народа Југославије*, т. III, Београд, 1966.
- [37] *Всеобщая исторія Степаноса Таронскаго — Асохика*, по прозванию — писателя XI столѣтїя — переведена съ армянскаго и объяснена Н. Эминимъ, Москва, 1864, XXIII–XXIV.
- [38] *Всеобщая исторія Степаноса Таронскаго — Асохика*, по прозванию — писателя XI столѣтїя — переведена съ армянскаго и объяснена Н. Эминимъ, Москва 1864, XXIII–XXIV.
- [39] Зајкоски, Д., Црковната хиерархија на Охридската патријаршија во времето на Самоиловата држава, *Историја*, г. XLVII/1 (Скопје, 2012).
- [40] Златарски, В. Н., *История на първото българско царство*, т. I, часть 2, София, 1927.
- [41] Zonarae, Ioannis, *Epitomae historiarum ex recensione Mauricii Pinderi*, t. III, Bonnae Impensis ed., Weberi, MDCCCXCVII.
- [42] Живковић, Т., *Јужни Словени*, Београд, 2007.

Milan BOŠKOSKI

RELATIONS OF PRINCE VLADIMIR WITH CZAR SAMOIL, GAVRILO RADOMIR
AND JOVAN VLADISLAV

Summary

With conceiving of Macedonian medieval state in 969, it gradually continued to spread towards Drač. In the begining of the last decade of tenth century the Doclean principality was exposed to danger by Samoil. Principality has sent its delegation to Byzantine to ask for help. By the end of the X Century, after reaching its greatest territorial expansion and power, czar Samoil began to manifest the striving to get other allies on the West. This is the reason why Samoil (997–1014) undertook with his big army in 997/8 Doclean–Dalmatian war campaign. Religious and peaceful Doclean prince Vladimir, not wanting his people to be killed, had withdrawn to hill Oblik. Samoil had strived for a long time, but unsuccessfully, to make him surrender. Still, through negotiations, by craftiness of Oblik parish mayor, he made prince Vladimir to come down from the hill and surrender.

By the descent of prince Vladimir from Oblik, Macedonian czar Samoil has right away sent him to exile in Prespa where he was imprisoned. After Samoil's return from the Doclean–Dalmatian campaign, Samoil married prince Vladimir to his daughter Kosara, turning him thus from enemy into faithful son in law and ally. Moreover, not only he gave back to Vladimir the land of his ancestor, but gave him also the territory of Drač. Macedonian–Doclean relations of allies continued even after the death of czar Samoil and during his successor czar Gavriilo Radomir (1014–1015). But, after his murder, in August/September 1015, and coming to rule of Jovan Vladislav (1015–1018), the Macedonian–Doclean relations with the negative assistance of ROMEAN czar, began to deteriorate. On 22 May 1016, Macedonian czar J. Vladislav assassinated Prince Vladimir, for which act the Macedonian–Doclean relations began to deteriorate.